

o pereclitats, seran mesos dins lo principat de Catalunya, que tals --- *masseresos* no paguen a la entrada algun dret de generalitat», en parts tardanes del *Consolat* (ed. Moliné, pp. 228, 229) i altres cites semblants en contingut i data en els *DAG*. («*maçarès, massares*») i *AlcM*, paral·lel de l'it. *masserizia* 'cina, moble, estri', o més aviat manllevat de l'it., amb adaptació al sinònim *arnès* (i als masculins *arreu* i *ormeig*), si bé hi ha també *maçria* en mossàrab (Simonet, *Glos.*, s. v.); en italià es derivà de *masseria* 'parceria' i *massaio* 'pagès' que viu en una masia', derivats de *massa* que ja en llatí antic adquirí el sentit de 'conjunt d'una hisenda, plantació', d'on 'propietat rural' en italià antic. CPT.: *Massafart*.

1 Tanmateix sembla que no ben bé pertot, almenys en el P. Val., car MGadea el fa més d'un cop sinònim de 'molt' (*T. del Xè II*, 72): «tots els vehins el volien *massa*» 'se l'estimaven molt' (ib. i, 198).

No és **Massaluca* sinó *Massalucà* (< *Massaualà* < *Massal-al-Calà* < *Manzal-al-qal'a* 'hostal del castell') com s'ha provat últimament per la documentació aplegada en la monografia d'A. Monner i Estopinyà «Toponímia de Gandesa i el seu terme municipal», *Tarr.* 1976; cf. p. 147, § 1536. També és errada l'explicació que dóna *AlcM* del segon membre de *Massamagrell* i *Massamardà*.

MASSAMORRO, 'espècie de farinetes de bescurit per als tripulants de les galeres', equivalent del cast. *mazamorra*, port. *massamórda*, it. *mazzamurro* (i no manllevat de cap d'aquests) mot mediterrani que sembla venir en definitiva del grec, si bé a través de l'àrab magrebí. □ 1.ª doc.: fi S. xiv.

L'etimologia s'estudia a fons en el *DCEC/DECH* als quals bastarà remetre; per a la forma catalana, que és la que es documenta des de més antic, comprovació que la nostra no es manlevà de cap de les altres romàniques, veg. allí especialment la nota 4 i 896412-20; *AlcM* hi afegeix una cita de 1465. Segurament s'hi pot encara afegir dues variants que han pres sentits translàtics: «traure-li a ú la *masmarruga*: apretar-lo de contes en la faena o fer-lo treballar més del degut» com a usat a les muntanyes alcoianes, MGadea (*T. del Xè II*, 73), segurament amb el sentit primitiu de 'escatimar la minestra a un pobre mariner', i quant a la forma, cf. allà les variants *bašmât* i *maxmordo* (hi pogué ajudar una etim. pop. la *mà se m'arru(g)a*) i *masmària* b-emp. 'salsa per condimentar el rap' i 'morma' (*AlcM*).

Massanet, V. marseguera i moscatell

MASSAPA, mot comú a totes les llengües romàniques d'Occident (it. *marzapane*, cast. *MAZAPÁN* etc.) que, a part del significat actual, va designar una capsa de fusta, usada com a estoig, i també per exportar *massapà*; és versemblant que aquest sigui el significat originari, però l'etimologia és incerta, car no està assegurat el nom àrab *maššabân* que en aquesta llengua

s'explicaria bé com a nom d'una capsa d'aqueix material. □ 1.^a doc.: 1363.

Com a nom de la capsa o caixeta de fusta l'*InuLC* el troba en tres o quatre passatges o docs. rossellonesos diferents, si bé tots datats de 1363: «un *massapà* pintat in quo ---», «un *massapà pictum*», «*massapans* pintatz»,¹ i en un de 1386 (s. v.): «un *massapà* de serapi² ponderantem encamerat 10 lib.»; un inv. segarrenc (Cervera) de 1363: «*massapà*, o sia caxeta, continent especieria --- altre *maçapà*, ab 9 onçes e miya de cotó; un *maçapà* on eren los saquets de herbes e altres especeries següens: ---» (*BABL VI*, 197, 199); «*maçapà* on haurie pols de sucre», Cervera, a. 1373 (*BABL VI*, 201); i a la Seu d'Urgell, a. 1400: «un *maczapà* pintat ple de scriptures de paper --- un *maczapà* poc, de fust, buyt» (*BABL VI*, 474). En el *DCEC* vaig citar *maçapanes* en un inv. arag. de 1373 i 1403, *maçapanet* en un de 1380, i *maçapan* en un de 1393.

El *DAG*, en dóna molts exemples des de l'a. 1400; i tant ell com l'*AlcM* [1380] el documenten, també des del S. xv, com a nom de la pasta d'ametlles i sucre: si fa no fa el *massapà* barceloní modern. La variant *maçapà* la troben ells tan sovint com l'altra; i també des de 1380. És la que apareix en OPou en forma catalana (i en la llatinització de fantasia *martius panis*): «alfenic o sucre còrdellat: penidia; sucre roig: saccharum rubeum; *maçapanes*: martius panis; torrons: crustulum» (*TbPu.*, 197); avui és la que s'usa a Tort., Val. i Eiv.: «llepolies, com són les seues croquetes de *masapà* i les tallades de minjà-blanc», Vergés Paulí (*Espurnes v*, 116, de nou 136) i Moreira (*Folkl. Tort.*, 535); «encara m'enrecorde io de quan l'agüelo Blasco va fer la primera asserp de *maçapà*», Guinot (*Esc. Castellon.*, 74); «el valencià --- és ric, breu, espressiu y dolç com el *maçapà*», MGadea (*T. del Xè I*, 299).

En el *DCEC/DECH* vaig exposar detingudament el problema etimològic i hi vaig detallar la documentació en les altres llengües romàniques: a Castella des de 1525 (pastís), Aragó 1373 (capsa), oc. *massapan* 1347 (capsa), fr. *massepain* 1449, it. *marzapane* 1340 (capsa i pastís). B. II. *marzapanus*, un cop a Síria, l'any 1202, amb sentit incert; el yemení (no àrab) *maššabân* ni convé geogràficament ni pel sentit ('rei pacífic') ni per la forma fonètica.

Maššabân (que *AlcM* desfigura en **maššipan*, confonent les lletres) sí que fóra base fonètica acceptable, seria el nom d'un pastís deliciós i tindria una explicació morfològica perfecta dintre de l'àrab, però és un hapax (Córdoba, S. XII) d'existència controvertida: remeto per a tot això a aquella obra.

Al dossier etimològic (per a recerques futures) potser convé afegir: àr. *marzubân* «préfet persan» < persa *marzbân* (Dozy, *Suppl.* II, 580ss.), que en les 1001 Nits pren el significat pejoratiu de 'bardache', però té formació clara en irani, on es troba ja en pelví *marzpan*. i passa a l'arm. *marzapan* 'governador (pân) d'un districte o marca (marzâ)' (veg. Nyberg, *Man. of Pahlavi*, 127); però ¿com s'explicaria l'aplicació d'això a una capsa o a un pastís? Cito també el ll. vg. *mattea* 'llaminadura forta' («delikatesses») potser feta amb ostres,